



NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2017

SESOTHO PUO YA PELE YA TLATSETSO: PAMPIRI YA II
SESOTHO FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 2½

Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A MME – N. P. Maake

POTSO YA 1

- 1.1 Baeti bana ba ne ba etetse ha rakgadi wa Dikeledi. Ba ne ba tlo ntsha mahadi/ba tlo kopa mohope wa metsi.
- 1.2 Tjhe ha a tsebe hore ke bomang. O ne a nahana hore ke ba habo mohlankana wa hae eo a kenang le yena sekolo kaha e le yena motho a le mong eo a utlwanang/ratanang le yena.
- 1.3 Thollo ke mophetwa ya tjihtjha/ya fetofetohang nako le nako. O fetolwa ke maemo a metse ya ditoropong hoo a bileng a qetella a se a nyetse ngwananyana wa metsetoropong a lebala ka mosadi wa hae ya mo siileng Matatiele.
- 1.4 Mehlala ya dikarabo tse lebelletsweng:
- Dikeledi o ne a ratana le Tsekiso eo a neng a kena sekolo le yena mme a nahana hore ke yena ya tlo mo nyala.
 - Motswalle wa Dikeledi o ile a tsebisa bana ba bang mme taba ena ya tsejwa ke baithutimmoho ba bangata, le bao ba neng ba mo jella mona ka baka la hobane o tswa pele dithutong tsa hae. Motswalle wa hae o ne a batla ho ba swabisa, kaha ba ne ba rata ho tsheha Dikeledi ha mohlanka eo wa hae a se a sa mo natse mme a ratana le banana ba bang.
 - Dikeledi o ile a utlwela hore Tsekiso o ratana le ngwanana e mong wa Sharpeville.
 - A leka ho iphapanyetsa taba ena, empa ya ja setsi sekolong.
 - Ka tsatsi le leng Dikeledi le metswalle ya hae ha ba ilo rekisa komponeng ba bona mohlankana le morwetsana ba nyamella ka thotaneng. E ne e le Tsekiso, mohlanka wa Dikeledi le ngwanana e mong ya sa keneng sekolo sa habo sa Lekwa-Shandu.
 - Dikeledi a kopa ho kopana le Tsekiso ho mmotsa ka hore na lerato/ ditaba tsa bona di eme hokae.
 - Ba eme jwalo mme bana ba sekolo ba ba ba fella Tsekiso a sa bonahale.
 - Tsekiso a mo romella lengolo le ngotsweng "the silver cup is broken".
 - Pelo ya Dikeledi e ile ya eba bohloko haholo tsatsing leo.
 - Banana ba neng ba sa mo rate ke ha ba mo ja ditsheho.

1.4 RUBURIKI YA HO TSHWAYA MOQOQO O MOKGUTSHWANE:

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 8	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e babatsehang ya ditlhokeho tsa tema. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo ka hohlehohle, ha a kgelohle. Dikahare le mehopollo di momahane ka ho phethahala, dintlha di hlalishitswe ka bottlalo, dintlhana di tshhehetsa sehlooho. Sebopeho se nepahetse ka hohlehohle. 	<ul style="list-style-type: none"> O na le tsebo e ntle haholo ya ditlhokeho tsa tema. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo, ha a kgelohle. Momahano ya dikahare le mehopollo di momahane, mme di tshhehetsa sehlooho. O sebedisitse melao e amehang ya sebopeho hantle haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e mahareng ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o tsepamisa maikutlo, empa o kgeloha hanyenyane. Dikahare le mehopollo bohobo di momahane; dintlha di ngata mme bohobo di tshhehetsa sehlooho. O sebedisitse melao e hlokehang ya sebopeho. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e lekaneng ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o batla a kgeloha, empa ha a rothofatse moelelo wa tema. Momahano e lekaneng ya dikahare le mehopollo, dintlha tse itseng di tshhehetsa sehlooho. O sebedisitse melao e loketseng ya sebopeho ka kutlwisiso e lekaneng. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e seng kae ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamiso e ka haellang. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o utlwahale ngeng tse ding. Momahano e mahareng ya dikahare le mehopollo, dintlha tse seng kae di tshhehetsa sehlooho. O na le tsebo e mahareng ya melao ya sebopeho – o siile dintlha tsa bohlokwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo ya motheo feela ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha kgaello ya ho tsepamisa maikutlo. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o a hlaka ngeng tse ding. Ha se ka nako tsohle dikahare le mehopollo di momahaneng; dintlha tse tshhehetsang sehlooho di mmalwa feela. O sebedisitse melao ya sebopeho ka bofokodi. O siile dintlha tsa bohlokwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Ha a na tsebo ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamo ya maikutlo e fokolang. Ho ngola: o tswa lekoteng haholo; moelelo ha o a hlaka nqa tse ngata. Ha ho na momahano ya dikahare le mehopollo; dintlha tse tshhehetsang sehlooho di mmalwa haholo. Ha a a sebedisa melao e hlokehang ya sebopeho.
Matshwao 4	4	3½	3	2½	2	1½	1–0
PUO, SETAELE LE TEKOLE BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Puo e nepahetseng, tema e lohlilwe ka tsela e babatsehang. Tlotlontswe e loketse sepheho, mmadi le maemo ka phethahalo. Setaele, sehala le rejisetara ke tse lokelang. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e nepahetse. Tlotlontswe e loketse sepheo, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara di loketse ditlhokeho tsa tema. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e baleha ha bonolo. Tlotlontswe e loketse sepheo, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara bohobo di lokile. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle ho lekaneng. Diphoso ha di sitise phallo ya mehopollo. Tlotlontswe e lekane bakeng sa sepheo, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara di lokile ho lekaneng. Ho na le diphoso tse mmalwa. Bolelele bo batla bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe ka tsela ya motheo feela. Diphoso di mmalwa; Tlotlontswe e a haella mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Ho na le ho kgaokgaoha ha setaele, sehala le rejisetara. Diphoso di mmalwa. Bolelele – e telele/ kgutswane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopehile ka bofokodi mme e thata ho baleha. Tlotlontswe e hloka ho lokiswa mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara ha di a nepahala. Tema e tletse diphoso. Bolelele – e telele/kgutswane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e fokola haholo mme e thata ho baleha. Tlotlontswe e hloka ho lokiswa haholo mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara ha di tsamaelane le sehlooho. Tema e tletse diphoso. E kopakopane. Bolelele – e telele/kgutswane haholo.
Matshwao 4	4	3½	3	2½	2	1½	1–0

POTSO YA 2

Tharahano:

Mona ke moo ho hlahellang Mme ha Thollo a tliilo kopa tjako/bodulo. Se neng se mo tlisitse mona Sebokeng hantlentle e ne e le ho tlo batla monna wa hae Thollo eo e saleng a mo siya Matatielo mme a tla Gauteng ka baka la mosebetsi. Ha a fihla ha Thollo o fumane monna enwa wa hae a se a ena le mosadi (Mmateboho) mme ba phela ha monate lapeng lena la bona. Ha a kopana le Mmateboho ya ba o se a fetola lebaka la hae la ho tla moo a re o tliilo batla bodulo.

Mmateboho o ile a mmatlela/kopela bodulo ha kgaitsemi ya hae Lesole.

Sehlohlolo:

- Mme o ile a kula haholo yaba o hana ho iswa sepetlele hobane a nahana hore ho tla tsejwa hore hantlentle ke mang. Diseko a mo tebela a re ha a batle a tlo shwella ha hae.
- Mmateboho o ile a mmatlela koloi e tla mo isang lapeng ha hae. Ka bomadimabe Mme a hloka hla ha a fihla ha Mmateboho.
- Sena ha se a ka sa thabisa Thollo ka ha a ne a sa tsebe ka Mme enwa eo ho thweng o hloka halletse ha hae le hore phupu ya motho enwa e tla tswa ha hae.
- Bafokeng ba Matatiele ba ile ba tla lefung mme ba kenella Mmateboho ka Mme eo ya patelwang ha ngwana bona mme bona ba sa mo tsebe. Thollo le yena o ne a le kgahlanong le mohatsae ka Mme enwa ya patelwang ha hae.

Phethelo:

- Ka mora lepato la Mme Bafokeng ba ile ba tshwara kopano moo ba neng ba sekisa Mmateboho ka ho pata Mme eo ba sa mo tsebeng ha mora bona.
- Ba ile ba mmotsa dipotso ka Mme, o ne a sa kgone ho di araba ka ha le yena a ne a sa tsebe hantlentle hore Mme ke mang le hore o tswa kae.
- Diseko o ile a buella Mmateboho, mme a hlalosa kamoo Mme e neng e le motho ya lokileng ka teng ke ka hoo a ileng a pateha hantle tjena le hoja ho ne ho sa tsejwe moo a tswang kapa ba habo. Bafokeng ba ile ba swaba ha ba utlwa botle boo Mme a neng a tsejwa ka bona motseng oo ba dulang ho wona.
- Bafokeng ba ile ba kgutlela ha habo Matatiele, Thollo yena a sala a kopa tshwarelo ho Diseko.

POTSO YA 2 RUBURIKI YA HO TSHWAYA MOQOQO

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 15	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ke tse babatsehang; mehopolo e matla e phephetsang monahano. Diratswana di hokahane ka tsela e hlakileng ka dinako tsohle. Bolelele bo nepahetse, ho latela ditlhoko tsa sehlooho. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ke tse ntle, mehopolo ke e tebileng mme e tsosa tjantjello. Diratswana di ntle haholo, di hokahane ka tsela e hlakileng boholo ba nako. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare di a kgahlisa, di momahane hantle; mehopolo e tsosa tjantjello, e a kgodisa. Diratswana di bopilwe ka kgokahano ka tsela e kgotsofatsang. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare tse loketseng, tse momahaneng ho lekaneng, mehopolo e a thabisa. Diratswana di ntle, di hokahane ka tsela e utlwahalang. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare di mahareng feela, momahano ha e ntle; mehopolo boholo e a amoheleha. Diratswana le dipolelo di na le diphoso, empa moelelo o ntse o le teng. Bolelele bo batla bo nepahala. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ha di a hlaka ka nako tsohle; mehopolo e seng mekae, e a ipheta. Diratswana le dipolelo tsa motheo feela. O batla o le molelele/ kgutshwane. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare boholo di tswile lekoteng; ha ho momahano; mehopolo e kgathatsa matla, e a phetakwa. Mongolo o mokoloko (ha ho diratswana) kapa diratswana di haella haholo. O molelele/ kgutshwane haholo.
Matshwao 10	10–8	7½–7	6½–6	5½–5	4½–4	3½–3	2½–0
PUO, SETAELE LE TEKOLLO BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Kelohlolo e sedi ya matla a puo; puo le matshwao di sebediswa ka tsela e babatsehang; kgetho ya mantswe e a babatseha. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelohlolo e sedi ya matla a puo; puo le matshwao di sebediswa ka nepo; o sebedisa puo ya bonono; kgetho ya mantswe e batsi. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho na le bopaki ba kelohlolo e sedi ya puo; puo le matshwao a puo boholo di nepahetse; mantswe a kgethilweng ke a loketseng tema. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> O bontsha kelohlolo e itseng ya matla a puo; puo ya hae e bonolo. Matshwao a puo a lekane; kgetho ya mantswe ke e lekaneng. Moqoqo o na le diphoso tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelohlolo e sedi ya puo e a haella; tshebediso ya puo e mahareng feela; matshwao a puo hangata ha a a sebediswa ka nepo; kgetho ya mantswe a motheo feela. Moqoqo o na le diphoso tse ngatanyana. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo le tshebediso ya mantswe a puo di fosahetse; kgetho ya mantswe e a haella. Moqoqo o tletse diphoso tse ngata. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo le tshebediso ya matshwao a puo di fosahetse haholo; kgetho ya mantswe ha e a nepahala. Diphoso di ngatangata, le pherekano e kgolo.
Matshwao 5	5–4	3½	3	2½	2	1½	1–0

POTSO YA 3 RUBURIKI YA HO TSHWAYA PUISANO

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 10	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e babatsehang ya ditlhokeho tsa puisano. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo kahohlehohle, ha a kgelohle. Dikahare le mehopolo di momahane ka ho phethahala, dintlha di hlahisitswe ka botlalo. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> O na le tsebo e ntle haholo ya ditlhokeho tsa puisano. O sebedisitse melao e amehang ya sebopeho hantle haholo. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e mahareng ya ditlhokeho tsa puisano. O sebedisitse melao e hlokehang ya sebopeho. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e lekaneng ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o batla a kgeloha, empa ha a rothofatse moelelo wa puisano. O sebedisitse melao e loketseng ya sebopeho ka kutlwisiso e lekaneng. Bolelele bo batla bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e seng kae ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o utlwahale nqa tse ding. O na le tsebo e mahareng ya melao ya sebopeho – o siile dintlha tsa bohlokwa. Bolelele bo batla bo nepahala. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo ya motheo feela ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha kgaello ya ho tsepamisa maikutlo. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o a hlaka nqeng tse ding. O sebedisitse melao ya sebopeho ka bofokodi. O siile dintlha tsa bohlokwa. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Ha a na tsebo ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamo ya maikutlo e fokolang. Ho ngola: o tswa lekoteng haholo; moelelo ha o a hlaka nqa tse ngata. O siile dintlha tse ngata tsa bohlokwa. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo.
Matshwao 6	6–5	4½	4	3½–3	2½	2	1½–0
PUO, SETAELE LE TEKOLE BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Puo e nepahetseng, tema e lohilwe ka tsela e babatsehang. Tlotlontswe e loketse sepheo, mmadi le maemo ka phethahalo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e nepahetse. Tlotlontswe e loketse sepheo, mmadi le maemo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e baleha ha bonolo. Tlotlontswe e loketse sepheo, mmadi le maemo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle ho lekaneng. Diphoso ha di sitise phallo ya mehopolo. Tlotlontswe e lekane bakeng sa sepheo, mmadi le maemo. Ho na le diphoso tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe ka tsela ya motheo feela. Diphoso di mmalwa. Tlotlontswe e a haella mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Diphoso di mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopehile ka bofokodi mme e thata ho baleha. Tlotlontswe e hloka ho lokiswa mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Tema e tletse diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e fokola haholo mme e thata ho baleha. Tlotlontswe e hloka ho lokiswa haholo mme ha e a lokela sepheo, babadi le maemo. Tema e tletse diphoso, e kopakopane.
Matshwao 4	4	3½	3	2½	2	1½	1–0

POTSO YA 4

Mehlala ya dikarabo.

Baphetwa ke batho ba sebediswang ke mongodi ho fetisa molaetsa wa pale ya hae. Re na le mophetwa ya tjhitjha le ya sepapetlwa/sephara. Mophetwa ya tjhitjha ke motho wa nama le madi, ya kgonang ho fetoha ho latela maemo a ditaba. Mophetwa ya sepapetlwa/sephara ke ya hlahellang ka semelo se le seng ho tloha qalong ya buka ho fihlela qetellong ya yona. E ka ba semelo se setle kapa se sebe, o dula a le jwalo ha a fetohe.

Semelo sa:

Mme:

- Mme ke motho ya pelo e ntle.
- O ne a rata bana, a ba ruta ho roka mme a sala le bo-Masesi ha mme wa bona a le siyo.
- O ne a thusa batho mme a ba kgathalla. A thusa masea a tshwerweng ke mafu ao bo-mmabona ba neng ba sa a tsebe.
- O ne a le mosa a ruta bomme tsa setso tseo a neng a di tseba.
- O ne a etsetsa batho molemo le thuso tse ngata, mme a sa fumane tefo ya tsona – hona ho bontsha e le motho ya pelo e ntle.

Dikeledi/Mmateboho:

- Mmateboho o hlahella e le mophetwa ya sepapetlwa. Ha a fetofetohe ho ya ka maemo a ditaba.
- Dikeledi o ne a tshepahala. O ile a thonthodisa Thollo Mofokeng sepatjhe sa tjhelete nakong eo a neng a rekisa komponeng.
- Dikeledi e ne e le ngwana wa kgotso ya sa rateng ntwala. Ha a ka a lwantsha boThabisile ha ba ne ba mo entse setshehisa sekolong.
- O ne a le bohale. O ne a tswa maamong a pele dithutong tsa hae, ha a ne a hlotswe o ne a sa tswa maamong a ka tlasa a boraro.
- Dikeledi ha se mmantwa. Ha metswalle ya hae e ne e re a late Tsekiso mohla ba neng ba ba bona ba etswa lengopeng le ngwanana wa Sharpeville, ha a ka a ya ho Tsekiso ho ya mo lwantsha.
- O ne a rata batho. O ile a amohela Mme lapeng la hae leha a ne a sa mo tsebe.
- Mmateboho o ne a na le mohau. O ile a tholla Mme bodulo.
- O ile a thusa mme tsatsi la pele feela ha a qala ho mmona.

POTSO YA 4 RUBURIKI YA HO TSHWAYA MOQOQO

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofa	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 20	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ke tse babatsehang, mehopolo e matla e phephetsang monahano. Diratswana di a babatseha, di hokahane, ka tsela e hlakileng ka dinako tsohle. Bolelele bo nepahetse, ho latela ditlhoko tsa sehlooho. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ke tse ntle, mehopolo ke ya boiqapelo, e tebileng mme e tsosa tjantjello. Diratswana di ntle haholo, di hokahane ka tsela e hlakileng boholo ba nako. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare di a kgahlisa, di momahane hantle; mehopolo e tsosa tjantjello, e a kgodisa. Diratswana di bopilwe ka kgokahano ka tsela e kgotsofatsang. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare tse loketseng, tse momahaneng ho lekaneng, mehopolo e a thahasellisa. Diratswana di ntle, di hokahane ka tsela e utlwahalang. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare di mahareng feela, Momahano ha e ntle; mehopolo boholo e a amoheleha. Diratswana le dipolelo di na le diphoso, empa moelelo o ntse o le teng. Bolelele bo batla bo nepahala. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare ha di a hlaka ka nako tsohle; mehopolo e seng mekae, e a ipheta. Diratswana le dipolelo tsa motheo feela. O batla o le molelele/ mokgutshwane. 	<ul style="list-style-type: none"> Dikahare boholo di tswile lekoteng; ha ho momahano; mehopolo e kgathatsa matla, e a phetakwa. Mongolo o mokoloko (ha ho diratswana)/ diratswana di haella haholo. O molelele/ mokgutshwane haholo.
Matshwao 10	10–8	7½–7	6½–6	5½–5	4½–4	3½–3	2½–0
PUO, SETAELE LE TEKOLLO BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Kelohloko e sedi ya matla a puo; puo le matshwao di sebediswa ka tsela e babatsehang: kgetho ya mantswe e a babatseha. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelohloko e sedi ya matla a puo; puo le matshwao di sebediswa ka nepo; o sebedisa puo ya bonono; kgetho ya mantswe ke e batsi. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho na le bopaki ba kelohloko e sedi ya puo; puo le matshwao a puo boholo di nepahetse; mantswe a kgethilweng ke a loketseng tema. Moqoqo boholo ha o na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> O bontsha kelohloko e itseng ya matla a puo; puo ya hae e bonolo. Mantswe a puo a lekane; kgetho ya mantswe ke e lekaneng. Moqoqo o na le diphoso tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelohloko e sedi ya puo e a haella; tshebediso ya puo e mahareng feela; matshwao a puo hangata ha a a sebediswa ka nepo; kgetho ya mantswe a motheo feela. Moqoqo o na le diphoso tse ngatanyana. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo le tshebediso ya matshwao a puo di fosahetse; kgetho ya mantswe e a haella. Moqoqo o tletse diphoso tse ngata. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo le tshebediso ya matshwao a puo di fosahetse haholo; kgetho ya mantswe ha e a nepahala. Diphoso di ngatangata, le pherekano e kgolo.
Matshwao 10	10–8	7½–7	6½–6	5½–5	4½–4	3½–3	2½–0

KAROLO YA B DITEMA TSA KGOKAHANYO

POTSO YA 5

PUISANO (*Dialogue*)

Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng dipakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta. Ka letsohong le leng puisano ena e ka moqoko feela o tlwaelehileng pakeng tsa batho ho tshohlwa taba e itseng, ha ka ho le leng e ka ba puisano e hlophiseditsweng morero o itseng, mohlala, inthaviu. Ka hlakoreng le leng hape e ka ba puisano e etswang ha ho ngolwa tema (*script*) ya terama.

Puisano e ngolwang (Written dialogue)

Ha ho ngolwa puisano ho hlokomelwe tse latelang:

- puisano e ngolwa ka mehla e le ho *puo ya mmui*, empa matshwao a *di-a-bulwa-di-a kwalwa* ("...") ha a sebediswe;
- lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la *kgutlopedi* (jk. *Moleboheng*);
- tlhaloso ya tlatsetso (jwalo ka ho terama), e kang ditaelo tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, ho ngolwa ka masakaneng;
- polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba *karabelo* ya polelo e sa tswa buuwa;
- sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui/dibapadi tse pedi tse buisanang esita le ho sehlooho hammoho le puisano ka boyona;
- ho tlolwe mola dipakeng tsa sebui ka seng ho etsa hore mosebetsi o balehe habonolo esita le ho ba makgethe.

KAPA

Lengolo lena ke la semmuso moo moithuti a kopang thuso ya ho ntshetsa dithuto tsa hae pele yunivesithing.

Sebopeho

Aterese di pedi lengolong lena.

- Aterese ya mongodi ka hodimo ka letsohong le letona mme e be le letsatsi leo lengolo le ngolwang ka lona (kgwedi e be ka puo ya Sesotho). Tlola mola pele o ngola aterese ya eo a ngollwang mme yona e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Letsatsi ha le ngolwe ka tlasa aterese ena. Tlola mola.
- Tumedisio e ngolwe feela e le 'Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana'. "... ya *ratehang*" e se ngolwe.
- Ka mora tumedisio ho tlolwa mola, ebe ho ngolwa **mola wa sehlooho**, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola.
- Qetelong mongodi o ngola tumedisio e ikgethileng; (mohlala, **Ka boikokobetso**) e be o ngola mabitso ka botlalo.

Dikahare

- Ditaba di qalwe ka polelo e fupereng mohopolo o akaretsang ditaba tseo ho ngolwang ka tsona; e akaretse molaetsa wa seo ho ngolwang ka sona.
- Mmele o botjwe ka diratswana (*paragraphs*) tse mmalwa feela jwalo ka ha ho ngolwa moqoqo, mme di hlahise mehopolo ka tsela e hlakileng.
- Ditaba tsa ya ngolang di tshehetswe ka dintlha tsa nnete.
- Puo ho sebediswe e *susumetsang* ka sepheo sa ho matlafatsa *ntlhakemo* ya ya ngolang; mabotsi le phetapheto di ka sebediswa bakeng sa ho *toboketsa*. Sehalo e be se bontshang hore ya ngolang o kgathatsehile. Puo e hlohlontshang ditsebe ha e amohelehe.
- Pheletso e be e akaretsang kgang (*ntlhakemo*) ya ya ngolang.

POTSO YA 5 RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA TSA KGOKAHANYO TSE TELELE (Lengolo/Puisano)

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 30	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e babatsehang ya ditlhoheho tsa tema. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo ka hohlehohe, ha a kgelohe. Dikahare le mehopolo di momahane ka ho phethahala, dintlha di hlahisitswe ka botlalo. Sebopeho se nepahetse ka hohlehohe. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di ngotswe ka bokgabane. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> O na le tsebo e ntle haholo ya ditlhoheho tsa tema. Bongodi bo taolong o tsepamisa maikutlo, ha a kgelohe. Momahano ya dikahare le mehopolo di momahane, mme di tshhetsa sehlooho. O sebedisitse melao e amehang ya sebopeho hantle haholo. Bolelele bo nepahetse. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di ngotswe ka mokgwa o babatsehang. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e mahareng ya ditlhoheho tsa tema. Ho ngola: o tsepamisa maikutlo, empa o kgeloha hanyenyane. Dikahare le mehopolo di momahane; dintlha di ngata mme boholo di tshhetsa sehlooho. O sebedisitse melao e hlokehang ya sebopeho. Bolelele bo lekane. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di nepahetse. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e lekaneng ya ditlhoheho tsa tema. Ho ngola: o batla a kgeloha, empa ha a rothofatse moelelo wa puisano. O sebedisitse melao e loketseng ya sebopeho ka kutlwisiso e lekaneng. Bolelele bo batla bo nepahetse. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di nepahetse. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e seng kae ya ditlhoheho tsa tema. Ho ngola: o batla a kgeloha, empa ha a rothofatse moelelo wa tema. O na le tsebo e mahareng ya melao ya sebopeho – o siile dintlha tsa bohlokwa. Bolelele bo batla bo nepahala. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di lokile. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo ya motheo feela ya ditlhoheho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha kgaello ya ho tsepamisa maikutlo. Momahano e mahareng ya dikahare le mehopolo, dintlha tse seng kae di tshhetsa sehlooho. O na le tsebo e mahareng ya melao ya sebopeho – o siile dintlha tsa bohlokwa. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo. Diaterese, ditumediso, mmele le qeto di na le diphoso. (Lengolo feela) 	<ul style="list-style-type: none"> Ha a na tsebo ya ditlhoheho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamo ya maikutlo e fokolang. Ho ngola: o tswa lekoteng haholo; moelelo ha o a hlaka nqa tse ngata. Ha ho na momahano ya dikahare le mehopolo; dintlha tse tshhetsang sehlooho di mmalwa haholo. Ha a a sebedisa melao e hlokehang ya sebopeho. O siile dintlha tse ngata tsa bohlokwa. Bolelele – e telele/kgutshwane haholo.
Matshwao 20	20–16	15½–14	13½–12	11½–10	9½–8	7½–6	5½–0
PUO, SETAELE LE TEKOLLO BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Puo e nepahetseng, tema e lohile ka tsela e babatsehang. Tlotlontswa e loketse sepheo, mmadi le maemo ka phethahalo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e nepahetse. Tlotlontswa e loketse sepheo, mmadi le maemo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e baleha ha bonolo. Tlotlontswa e loketse sepheo, mmadi le maemo. Tema boholo ha e na diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle ho lekaneng. Diphoso ha di sitise phallo ya mehopolo. Tlotlontswa e lekane bakeng sa sepheo, mmadi le maemo. Ho na le diphoso tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe ka tsela ya motheo feela. Diphoso di mmalwa. Tlotlontswa e a haella mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Ho na le diphoso tse ngatanyana. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopile ka bofokodi mme e thata ho baleha. Tlotlontswa e hloka ho lokiswa mme ha e a lokela sepheo, mmadi le maemo. Tema e tletse diphoso. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e fokola haholo mme e thata ho baleha. Tlotlontswa e hloka ho lokiswa haholo mme ha e a lokela sepheo, babadi le maemo. Tema e tletse diphoso, e kopakopane.
Matshwao 10	10–8	7½–7	6½–6	5½–5	4½–4	3½–3	2½–0

POTSO YA 6

PAPATSO

Mofuta ona wa tema o reretswe ho phatlalatsa sehlahiswa se itseng, mme hona ho etswa ka tsela ya ho sebedisa puo ya maikutlo le e susumetsang. Papatso e atlehileng ke e sebedisang mawa a kang, *boiqapelo*, *phephetso maikutlong*, le *ho nahaneng*, dintlha tsa nnete kapa mehopolo. Maikutlo le boinahanelo ke tsona tse hlahellang ka mahetla ho tsa dipapatso.

Dintlha tsa bohlokwa tsa ho ngola papatso:

- e lokela ho qholotsa thahasello, ho hlohleletsa le ho susumetsa moreki;
- e lokela ho hlalosa le ho tsebahatsa sehlahiswa ka tsela e thabisang le ya boiqapelo;
- e tobe batho kapa karolo e itseng ya setjhaba e jwalo ka bana, batjha, malapa, bommamalapa kapa borakgwebo;
- e nehelane ka tlhahisoleseding, mohlomong e ka pakwang ka dipalopalo, tsela eo moreki a ka buisanang le babapatsi ka yona.

KAPA

BUKATSATSING

Dayari ke bukana e kang ya khalendara eo ho yona motho o ngolang diketsahalo tsa tsatsi le leng le le leng. Hangata e ngolwa e le rekoto ya hao ya diketsahalo, ka hoo e ngolwa ka motho wa pele. Hopola ho ngola letsatsi la mohlala o rekotang dayaring. Sebedisa puo e bonolo feela ya ka mehla. Sehlo ke se tsamaelanang le diketsahalo tse ngolwang.

TATAISO HO BATSHWAI:

- Maemong ao motshwai a fumanang mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, motshwai a tshwaye feela karabo ya pele.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o amang moelelo, motshwai a fosise karabo e jwalo, empa haeba mopeleto o sa ame moelelo karabo e jwalo e tshwauwe e nepahetse.
- Mofuta wa potso tse telele (ya moqoqo): Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase (kgutswanyane ka palo ya mantswe a mahlano) ho palo ya mantswe e behilweng, motshwai a se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile boemong bo bobele. Athe haeba moqoqo o le molelele haholo, motshwai a tshwaye ho feta moedi wa palo ya mantswe a behilweng ka mantswe a 50 (mongolo o ngolwang ka ho takalatsa), mme a se tswele pele ho tshwaya karolo e latelang moo.
- Mofuta wa dipotso tse kgutswane: Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a puo a supang qotso (di-a-bulwa-di-a-kwalwa) moo a lokelang ho qotsa, motshwai a se behe kotlo.
- Motshwai o lokela ho sebedisa rubriki bakeng sa ho aba matshwao a itshetlehile ka mehlala ya dikarabo eo ho fanweng ka yona.

Matshwao kaofela: 100

POTSO YA 6 RUBURIKI YA HO TSHWAYA TEMA E KGUTSWANE (papatso/bukanatsatsi)

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
Matshwao 10	100%–80%	79%–70%	69%–60%	59%–50%	49%–40%	39%–30%	29%–0%
DIKAHARE LE SEBOPEHO	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e babatsehang ya ditlhokeho tsa tema. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo ka hohlehole, ha a kgelohle. Dikahare le mehopolo di momahane ka ho phethahala, dintlha di hlalohile ka botlalo, dintlhana di tshhehisa sehlooho. Sebopeho se nepahetse ka hohlehole. 	<ul style="list-style-type: none"> O na le tsebo e ntle haholo ya ditlhokeho tsa tema. Bongodi bo taolong, o tsepamisa maikutlo, ha a kgelohle. Momahano ya dikahare le mehopolo di momahane, mme di tshhehisa sehlooho. O sebedisitse melao e amehang ya sebopeho hantle haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e mahareng ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o tsepamisa maikutlo, empa o kgeloha hanyanyane. Dikahare le mehopolo bohobo di momahane; dintlha di ngata mme bohobo di tshhehisa sehlooho. O sebedisitse melao e hlokehang ya sebopeho. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e lekaneng ya ditlhokeho tsa tema. Ho ngola: o batla a kgeloha, empa ha a rothofatse moelelo wa tema. Momahano e lekaneng ya dikahare le mehopolo, dintlha tse itseng di tshhehisa sehlooho. O sebedisitse melao e loketseng ya sebopeho ka kutlwisiso e lekaneng. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo e seng kae ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamiso e ka haellang. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o utlwahale nqeng tse ding. Momahano e mahareng ya dikahare le mehopolo, dintlha tse seng kae di tshhehisa sehlooho. O na le tsebo e mahareng ya melao ya sebopeho – o siile dintlha tsa bohlokwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo ya motheo feela ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha kgaello ya ho tsepamisa maikutlo. Ho ngola: o a kgeloha, moelelo ha o a hlaka nqeng tse ding. Ha se ka nako tsohle dikahare le mehopolo di momahaneng, dintlha tse tshhehisa sehlooho di mmalwa feela. O sebedisitse melao ya sebopeho ka bofokodi. O siile dintlha tsa bohlokwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Ha a na tsebo ya ditlhokeho tsa tema. Karabelo ya hae temeng e bontsha tsepamo ya maikutlo e fokolang. Ho ngola: o tswa lekoteng haholo; moelelo ha o a hlaka nqa tse ngata. Ha ho na momahano ya dikahare le mehopolo; dintlha tse tshhehisa sehlooho di mmalwa haholo. Ha a sebedisa melao e hlokehang ya sebopeho.
Matshwao 5	5–4	3½	3	2½	2	1½	1–0
PUO, SETAELE LE TEKOLLO BOTJHA	<ul style="list-style-type: none"> Puo e nepahetseng, tema e lohlile ka tsela e babatsehang. Tlotlontse e loketse sepheho, mmadi le maemo ka phethahalo. Setaele, sehala le rejisetara ke tse lokelang. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e nepahetse. Tlotlontse e loketse sepheho, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara di loketse ditlhokeho tsa tema. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle mme e baleha ha bonolo. Tlotlontse e loketse sepheho, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara bohobo di lokile. Tema bohobo ha e na diphoso. Bolelele bo lekane. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe hantle ho lekaneng. Diphoso ha di sitise phallo ya mehopolo. Tlotlontse e lekane bakeng sa sepheho, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara di lokile ho lekaneng. Ho na le diphoso tse mmalwa. Bolelele bo batla bo nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopilwe ka tsela ya motheo feela. Diphoso di mmalwa. Tlotlontse e a haella mme ha e a lokela sepheho, mmadi le maemo. Ho na le ho kgaogoa ha setaele, sehala le rejisetara. Diphoso di mmalwa. Bolelele – e telele/ kgutshwane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e bopehile ka bofokodi mme e thata ho baleha. Tlotlontse e hloka ho lokiswa mme ha e a lokela sepheho, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara ha di a nepahala. Tema e tletse diphoso. Bolelele – e telele/ kgutshwane haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tema e fokola haholo mme e thata ho baleha. Tlotlontse e hloka ho lokiswa haholo mme ha e a lokela sepheho, mmadi le maemo. Setaele, sehala le rejistara ha di tsamaelane le sehlooho. Tema e tletse diphoso. E kopakopane. Bolelele – e telele/ kgutshwane haholo.
Matshwao 5	5–4	3½	3	2½	2	1½	1–0